

โครงการ

กลุ่มธุรกิจเชิงคุณค่าสามพราน

โครงการกลุ่มธุรกิจเชิงคุณค่าสามพราน เป็นการทดลองนำภาคธุรกิจ คือ โรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ เข้ามาร่วมงานกับชุมชน คือ เครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม เพื่อหาแนวทางในการยกระดับคุณภาพการผลิตสินค้าเกษตรสู่สินค้าปลอดภัยและสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายใต้การดำเนินงานในรูปของกลุ่มธุรกิจ มีการศึกษาวิจัยใน ๓ ระยะ คือ สร้างความเข้าใจ สร้างแนวความคิดการพึ่งพาและร่วมมือ และศึกษาแนวทางการจัดการโซ่อุปทานเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างการผลิตและการตลาดอย่างยั่งยืน ทำให้เกิดภาคีพันธมิตรเข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่มธุรกิจในรูปกลุ่มธุรกิจสหกรณ์เชิงคุณค่าสามพรานที่มีพันธมิตรเดียวกัน โดยกลุ่มได้พัฒนาตัวแบบการดำเนินงานในรูปแบบของตลาดชุมชนที่ชื่อว่า “ตลาดสุขใจ” เพื่อใช้เป็นกลไกเรียนรู้ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคเกี่ยวกับ “สินค้าเกษตรอินทรีย์” พร้อมทั้งจัดทำโครงการนำร่องในแปลงทดลองเกษตรอินทรีย์ ภายใต้ทีมพี่เลี้ยงและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขยายผลต่อไปยังเกษตรกรที่เป็นภาคีพันธมิตร เกิดเป็นต้นแบบการทำธุรกิจที่เป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาคธุรกิจเอกชน ที่นำสู่การพัฒนาที่เน้นการผลิตเพื่อความยั่งยืนและการค้าที่เป็นธรรม

ความสำคัญของงานวิจัย

ชุมชนอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ได้รับผลกระทบจากปัญหาภาวะสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร และการปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรมลงแม่น้ำลำคลอง จนเกิดผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้มีการจัดเวทีลานเสวนาระหว่างแกนนำชุมชน นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ได้ข้อสรุปที่เห็นตรงกันว่า ควรใช้การรวมกลุ่มเพื่อการพึ่งพาและร่วมมือกันในการแก้ปัญหาเชิงระบบ เพื่อพัฒนาสู่สังคมเกษตรอินทรีย์ อีกทั้งเป็นการแก้ปัญหาวิกฤติสิ่งแวดล้อมและการยกระดับความเป็นอยู่ของชาวสามพรานได้อย่างยั่งยืน จึงได้รวมตัวกันในรูป “กลุ่มธุรกิจเชิงคุณค่าสามพราน” มีโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์เป็นแกนนำ และได้กำหนดปณิธานร่วมว่า “ภาคีทุกคนต้องเข้าใจและเข้าถึงเกษตรอินทรีย์ โดยมีสวนสามพรานเป็นเสาหลัก ในการให้ความรู้และปัญญาไปสู่ความกินดีอยู่ดี มีสุขถ้วนหน้า”

สาระสำคัญของงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานที่มุ่งแก้ไขปัญหาเชิงระบบด้วยการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน ภาควิชาการ และภาคธุรกิจ ในฐานะแกนนำหลัก

ที่ได้ทดลองการสร้างความร่วมมือระหว่างธุรกิจโรงแรมกับกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยไปจนถึงเกษตรอินทรีย์ โดยมีภาควิชาการเป็นพี่เลี้ยงทำให้เกษตรกรมีรายได้และมีช่องทางการตลาดมากขึ้น เป็นการบริหารงานโดยสมาชิกร่วมกันแบบสหกรณ์ จึงถือได้ว่าเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ได้สร้างโมเดลการทำธุรกิจแนวใหม่ที่พิสูจน์ได้ถึงความสำเร็จและน่าสนใจ

ผลที่ได้จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยทำให้ได้ชุดความรู้ด้านการจัดการตลาดชุมชน มีการพัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานเกษตรปลอดภัยและมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ร่วมกับภาคี เพื่อยกระดับเกษตรกรในการผลิตสินค้าที่ได้รับการรับรองคุณภาพ มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งได้พัฒนาแนวคิด “สามพรานโมเดล” เป็นรูปแบบการพัฒนาธุรกิจร่วมกับชุมชน และได้นำมาใช้ในการดำเนินงานภายใต้แนวคิดการพึ่งพาและช่วยเหลือกันตามอุดมการณ์สหกรณ์ โดยมี “ตลาดสุขใจ” เป็นตลาดต้นแบบเรื่องการบริโภคอาหารปลอดภัยและสินค้าเกษตรอินทรีย์สู่ผู้บริโภค รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการซื้อขายสินค้าออร์แกนิกของเกษตรกรในพื้นที่ เกิดเป็นสังคมการเรียนรู้ของเกษตรกรภาคีพันธมิตร ชุมชน ผู้ประกอบการ นักวิชาการ และนักพัฒนา ที่เข้ามาร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายใต้ปณิธานร่วม ถือเป็นตลาดต้นแบบที่มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และแรงจูงใจให้คนในสังคมสนใจเรื่องเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์

- **ด้านองค์ความรู้** เกิดเป็นตัวแบบธุรกิจชุมชนในการพึ่งพาและร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจและชุมชน เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคน ทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค ได้มีการอบรมให้ความรู้ทางด้านการทำเกษตรอินทรีย์ และความรู้โดยทั่วไปให้กับผู้สนใจเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งผู้ผลิตและผู้ค้ายังมีภูมิปัญญาชาวบ้านที่สามารถให้ความรู้ในเรื่องผลผลิตที่นำมาจำหน่ายเป็นอย่างดี
- **ต่อเกษตรกร/ชุมชน** ได้ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ ได้ปรับเปลี่ยนจากเกษตรเคมีมาเป็นเกษตรอินทรีย์ ได้ลดต้นทุนการผลิต เลิกใช้สารเคมี ราคาขายดีขึ้น ได้ช่องทางตลาดที่ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ได้ความรู้เรื่องการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกร เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกร โดยมีเกษตรกรนำร่องที่เป็นต้นแบบในแต่ละพื้นที่ในการเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรรายอื่น ๆ รวมทั้งเกษตรกรเรียนรู้การทำธุรกิจ ที่มีการวางแผนเรื่องต้นทุน ความต้องการของผู้บริโภคโดยตรง การจัดส่งสินค้า

- ชุมชนที่เข้าร่วมได้มีการร่วมมือกันในการยกระดับความรู้ ทักษะการผลิตเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ การจัดทำแผนธุรกิจร่วมกัน ทำให้เกิดการสร้างระบบธุรกิจสหกรณ์แนวทางใหม่ที่เอื้อประโยชน์แก่ภาคีเครือข่าย โดยมีโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ เป็นแกนกลางของกลุ่มธุรกิจ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม สามารถรักษาหรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับระบบนิเวศ โดยการใช้ทรัพยากรการผลิตอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ
- เกิด “ตลาดสุขใจ” เป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อยกระดับความรู้ด้านเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรและผู้บริโภค และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจแก่ภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วม ได้เป็นแหล่งประชาสัมพันธ์ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านบอร์ดความรู้ ชุดการพัฒนายกระดับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้ภาคีเครือข่ายหรือลูกค้าที่มีความสนใจด้านเกษตรอินทรีย์ ได้นำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์
- **ต่อสถาบันการศึกษา** สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้มีพื้นที่ทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เป็นที่ฝึกงานของนักศึกษา หรือจุดทดลองงานวิจัย เป็นสถานที่ศึกษาดูงานของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และเป็นที่เก็บข้อมูลสถิติเชิงวิจัย

- **ต่อคนทั่วไป/นักท่องเที่ยว/ลูกค้า** ได้ซื้อสินค้าจากเกษตรกร ผู้ผลิตโดยตรง ราคาเป็นธรรม เป็นสินค้าที่ปลอดภัยปลอดสารเคมี ได้เรียนรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการดูแลสุขภาพแบบธรรมชาติ ได้รับความรู้การบริโภค ประโยชน์จากการพบปะกับเกษตรกรผู้ผลิต เกิดเป็นสังคมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สนองความต้องการซึ่งกันและกันระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค
- **ต่อบริษัทเอกชน** เป็นการทำ CSR ผ่านโครงการ และเป็น CSR ที่ยั่งยืน สามารถนำกลับไปต่อยอดให้กับพนักงานบริษัทได้ เช่น การบริจาคปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกร การเรียนรู้การปลูกผักอินทรีย์ไว้บริโภคเอง เป็นต้น
- **ต่อโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์** ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับชุมชน ในการดำเนินธุรกิจร่วมกันอย่างเป็นธรรม พร้อมทั้งเป็นจุดศึกษาดูงานที่ได้ประโยชน์ในทางธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้แก่ลูกค้าที่มาใช้บริการ และได้แหล่งวัตถุดิบที่เป็นอินทรีย์ให้กับห้องอาหาร และผลิตภัณฑอินทรีย์ รวมทั้งยังเป็นแหล่งถ่ายถอดองค์ความรู้

ด้านเกษตรอินทรีย์ให้แก่ผู้สนใจทั่วไป และเป็นแหล่งที่สื่อแขนงต่าง ๆ ให้ความสนใจในประเภทของธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวในระดับแนวหน้าด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กับการประกอบธุรกิจ

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

เชิงพาณิชย์ : จากการดำเนินงานของโครงการตลาดสุขใจเพื่อประชาสัมพันธ์และสร้างกลไกศูนย์เรียนรู้เกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรและคนทั่วไป ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. ๒๕๕๓ นั้น ทำให้มูลค่าการจำหน่ายของเกษตรกรเฉลี่ยประมาณ ๘,๐๐๐ บาทต่อรายต่อสัปดาห์ (จำหน่ายเฉพาะเสาร์-อาทิตย์) มีผู้บริโภคเข้ามาอุดหนุนเฉลี่ยวันละ ๗๐๐ ราย นอกจากนั้นผลิตผลเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรสามารถนำไปจัดจำหน่ายในร้านซูเปอร์มาร์เก็ตชั้นนำ เลมอนฟาร์ม ส่งผลให้เกษตรกรมีช่องทางตลาดที่กว้างขึ้น ได้รับผลตอบแทนดีขึ้น ทำให้การดำเนินธุรกิจเชิงคุณค่าสามพราน

เป็นที่รู้จักทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งสื่อต่าง ๆ โดยโรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ (ตลาดสุขใจ) ได้รับรางวัล Asia Responsible Entrepreneurship Awards (AREA Awards) ด้าน SME CSR ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕ จาก Enterprise Asia ที่มอบให้กับบริษัทหรือองค์กรในภูมิภาคเอเชีย ที่ดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนและก่อประโยชน์ให้แก่ชุมชนและสังคม

เชิงวิชาการ :

- เป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนเป็นแปลงตัวอย่างเกษตรกร และผู้สนใจทั่วไป สามารถเข้าไปเรียนรู้ นำกลับมาประยุกต์ใช้ปฏิบัติตามได้ โดยตลาดสุขใจได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 4 ของศูนย์เรียนรู้มีชีวิต (Living Learning Center) จากสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อเผยแพร่ ถ่ายโอนความรู้ “วิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์” และขยายผลสังคมเรียนรู้เกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์
- การให้บริการอบรมด้านการผลิตทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP) แก่เกษตรกรร่วมกับหน่วยงานภาคี จำนวน ๕๐๐ ราย
- สร้างและพัฒนาผู้ผลิต (เกษตรกร) และผู้บริโภคให้มีความรู้ด้านเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ และการจัดการธุรกิจตลอดโซ่อุปทาน
- ชูความรู้ด้านการจัดการตลาดชุมชน

เชิงสาธารณะ : หน่วยงานทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนต่าง ๆ และโรงเรียนหลายแห่งเห็นประโยชน์ จึงได้มีแผนการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาคี ในการขยายผลสังคมเรียนรู้เกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ และจัดตั้ง “ตลาดสุขใจ” ในจังหวัดนครปฐม และหน่วยงานนอกพื้นที่อื่น ๆ อาทิ คณะวิทยาลัยชุมชนภูเก็ต และสำนักงานเกษตรอำเภอจังหวัดกาญจนบุรี ได้นำไปเป็นแนวทางในการดำเนินโครงการตลาดสีเขียวหรือตลาดอินทรีย์ รวมทั้งชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทยได้นำแนวคิดทางการตลาดไปปรับใช้กับการทำงานของสหกรณ์ อาทิ เรื่องการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายทั้งระดับอำเภอและจังหวัดเพื่อผลิตและขายสินค้า และในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ให้การสนับสนุนเพื่อต่อยอดงานในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเกษตรกร

เกษตรกรอินทรีย์ผ่านการจัดอบรมให้ความรู้จากนักวิชาการ การลงพื้นที่ โดยเน้นการขยายผลให้อำเภอสามพรานได้เปลี่ยนการผลิตให้เป็นวิถีเกษตรอินทรีย์ทั้งพื้นที่

เชิงการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรในนาม “กลุ่มธุรกิจเชิงคุณค่าสามพราน” ของพื้นที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีภาคีเข้าร่วม อาทิ กลุ่มอินทรีย์สามพราน กลุ่มแม่บ้านตำบลสามพราน กลุ่มพัฒนายั่งยืน กลุ่มปลูกข้าวเกษตรยั่งยืน กลุ่มโอท็อปไร่เชิง และกลุ่มหนึ่งโรงเรียนหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยการรวมกลุ่มเพื่อทำเกษตรอินทรีย์ทำให้เกษตรกรไม่หวนกลับไปใช้สารเคมี เกษตรกรลดต้นทุน มีรายได้เพิ่มขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนี้ยังช่วยปลูกจิตสำนึกให้เกษตรกรตระหนักถึงการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนอีกด้วย รวมทั้งมีกลุ่มเครือข่ายกว่า ๕๐ ราย ได้เข้ามาร่วมจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัยที่ตลาดสุขใจ โดยมีการเข้าร่วมเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้เรื่องเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์

จุดเด่นของงานวิจัย

“โครงการกลุ่มธุรกิจเชิงคุณค่าสามพราน” เป็นตัวแบบธุรกิจที่เอกชนหันมาให้ความร่วมมือกับชุมชนในการขับเคลื่อนธุรกิจชุมชนตามปณิธานร่วมสู่เป้าหมายการพัฒนาเป็นสังคมเกษตรอินทรีย์ ที่ส่งผลดีทั้งต่อภาคธุรกิจและต่อชุมชน เครือข่ายเกษตรกรที่ทุกฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ที่ตีร่วมกันแบบ win win อย่างแท้จริง ต้นแบบนี้จะมีผลต่อการสร้างจินตนาการให้กับบริษัทในภาคธุรกิจเอกชนในการร่วมมือกับชุมชนเพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ “ตลาดสุขใจ” ยังเป็นตัวแบบของการขับเคลื่อนการพัฒนาที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีการนำการวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการยกระดับขีดความสามารถของชุมชน กระบวนการส่งเสริมการรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่ายพันธมิตร และเห็นถึงคุณค่าของการแบ่งปัน และสร้างสรรค์ของภาคีที่มีกระบวนการทัศน์กว้างไกลที่ใส่ใจชุมชนและสิ่งแวดล้อม รวมถึงยังสามารถขยายผลผ่านการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ เพื่อให้ชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และสหกรณ์การเกษตร เข้ามาศึกษาเรียนรู้ และนำไปปรับใช้ได้

หัวหน้าโครงการ

นายอรุช นวราช

โรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์

เครือข่ายสถาบันร่วมวิจัย

- สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระยะเวลาโครงการ พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๖